

NCPZ
Nationaal Congres Palliatieve Zorg

De kunst van palliatieve zorg

1-2 OKTOBER 2026
CONGRESCENTRUM PAPENDAL, ARNHEM

Beschrijving inhoud parallelsessies:

1^e RONDE PARALLELSESSIES

Parallelsessie 1: Dialoog met impact: het Palliactief Lagerhuisdebat

Praat en beslis mee over recente ontwikkelingen in de Palliatieve Zorg.

Palliactief

Beschrijving inhoud:

Een vlijmscherp Lagerhuisdebat onder de bezielende leiding van **Inge Diepman**.

Verwacht geen lange presentaties of panelgesprekken, maar een levendige uitwisseling waarin ieders mening telt. Aan de hand van gewaagde stellingen en alledaagse praktijkvoorbeelden leggen we de vinger op de zere plek.

Of je nu verpleegkundige, arts, onderzoeker of op een andere manier betrokken bent bij Palliatieve Zorg: jouw ervaring en visie staan centraal. Denk mee over de inrichting van consultatie, deskundigheidsbevordering en registervorming. Hoe kan het beter? Kom meepraten, neem stelling en laat je scherp houden door vakgenoten. Jouw stem maakt het verschil!

Parallelsessie 2: Zorg aan Doorlevers: kunst en kunde

Universiteit voor Humanistiek

Beschrijving inhoud:

Om in evenwicht te blijven wanneer je langer doorleeft dan dat je had verwacht (of dan je artsen hadden verwacht), is een hele kunst. Een participant in het onderzoek van een van de sprekers vergeleek het eens met zitten in een auto die op een ravijn afrijdt. "De auto blijft hangen op de rand en daar bungel je dan. Om je heen roepen naasten en zorgverleners wat je moet doen, maar jij zit daar, alleen, in die auto en je balanceert en je weet niet goed wat te doen. Op een gegeven moment groeit er weer wat gras onder de auto en dat lijkt de banden wat grip te geven, maar je weet: uiteindelijk ga je over de rand." Waarom is die kunst van het balanceren zo moeilijk wanneer je een Doorlever bent? En welke kunde van de zijde van zorgverleners is er nodig om goede ondersteuning aan Doorlevers te bieden?

Leerdoelen:

Na afloop van de scholing beschikt de deelnemer over:

- Inzicht in de definiëring van Doorlevers en epidemiologische ontwikkelingen rondom langdurig leven met ongeneeslijke kanker;
- Actuele kennis van de meest recente cijfers uit de Nederlandse Kankerregistratie (NKR);
- Inzicht in recente veranderingen in het verloop van het ziekteverloop bij "ongeneeslijke" kanker;

- Verdiepende kennis uit de praktijk van de belangrijkste zorgen en behoeften van Doorlevers en hun naasten binnen de vier dimensies van palliatieve zorg en inzicht in hoe deze zorgen en behoeften ondersteund kunnen worden door zorgverleners.

Parallelsessie 3: Van landelijk programma naar regionale borging

Landelijk scholingsprogramma, ScholingPZ

Beschrijving inhoud:

In oktober eindigt het landelijke scholingsprogramma. De afgelopen jaren hebben we samen met het werkveld grote aantallen docenten en zorgverleners vrijwel kosteloos geschoold. De vraag naar scholing blijft onverminderd groot en het belang ervan wordt breed (h)erkend.

Tijdens deze sessie delen we de resultaten, succesfactoren en geleerde lessen van het programma. Daarbij staat de vraag centraal hoe deze inzichten kunnen worden vertaald naar de eigen organisatie of regio. Deelnemers worden uitgenodigd om actief mee te denken over de toepassing van deze lessen in hun dagelijkse praktijk.

Het programma heeft bestaande netwerken versterkt en nieuwe regionale samenwerking gestimuleerd. In verschillende regio's wordt inmiddels gewerkt aan een duurzaam vervolg, waarbij regionale partijen gezamenlijk scholingen blijven aanbieden op basis van de landelijk ontwikkelde aanpak.

Samen met vertegenwoordigers uit verschillende regio's gaan we in gesprek over de meerwaarde van het programma en de wijze waarop het vervolg lokaal vorm krijgt. Gedurende de sessie verkennen deelnemers welke elementen uit de landelijke aanpak bijdragen aan succesvolle regionale borging.

Leerdoelen:

Na afloop:

- kent de deelnemer de resultaten van het landelijke scholingsprogramma;
- kan de deelnemer geleerde lessen vertalen naar de eigen werksetting;
- beschikt de deelnemer over praktische handvatten om regionale scholing voor zorgverleners en docenten duurzaam voort te zetten.

Parallelsessie 4: Elkaar begrijpen in de spreekkamer: persoonsgerichte, begrijpelijke en cultuursensitieve communicatie in de palliatieve zorg

Pharos en Nivel

Beschrijving inhoud:

In de palliatieve zorg is verbinding maken met patiënten die op het eerste gezicht minder op ons lijken essentieel, zeker gezien het feit dat 25% van de Nederlandse bevolking een migratieachtergrond heeft en dat 3 miljoen mensen moeite hebben met lezen, schrijven en het begrijpen van medische informatie. Deze sessie richt zich op persoonsgerichte communicatie, met aandacht voor cultuursensitiviteit en begrijpelijke taal. Centraal staat de vraag: hoe voer je een proactief zorgplanningsgesprek (PZP-gesprek) op een manier die aansluit bij de patiënt voor je? De sessie start met een casus, gepresenteerd door trainingsacteur Mohammed Terwis. In kleine groepjes bespreken deelnemers hoe zij dit gesprek zouden aanpakken: wat zouden ze willen vragen, hoe zouden ze dat formuleren, welke stappen zouden ze zetten? Daarna krijgen deelnemers de kans om hun aanpak in de praktijk te brengen in een oefengesprek. Het gaat niet om het doorlopen van een volledig gesprek, maar om het uitproberen van concrete onderdelen. Aansluitend tonen Pharos en Nivel een aantal praktische hulpmiddelen voor gesprekken, waaronder een scenario uit de nieuwe leerlijn PZP-gesprekken met virtuele patiënten.

Leerdoelen:

Na deze sessie hebben zorgverleners geoefend met persoonsgerichte communicatie, met aandacht voor cultuursensitiviteit en begrijpelijke taal. De focus ligt op gesprekken over toekomstige zorg (proactieve zorgplanning (PZP)).

Na afloop weten deelnemers welke praktische handvatten en hulpmiddelen er zijn om zelf in te zetten bij gesprekken met patiënten.

De deelnemers hebben inzicht gekregen op welk manier hun eigen waarden en normen meespelen in gesprekken met patiënten en hun naasten.

Deelnemers weten hoe zij een open en nieuwsgierige houding kunnen aannemen en welke vragen daarbij horen.

Parallelsessie 5: Samen vooruitkijken: een carroussel-reis langs projecten rond mensen met dementie en hun naasten

Saxion University of Applied Sciences, Windesheim University of Applied Sciences, Maastricht University, Leiden University, Hogeschool Inholland / Ben Sajet Centrum

Beschrijving inhoud:

Bij mensen met dementie en hun naasten start het verkennen van wensen, waarden en grenzen al vanaf het moment dat de diagnose wordt gesteld. Daardoor is proactieve zorgplanning geen sluitstuk, maar juist een proces dat vraagt om tijdige aandacht. In deze workshop ontdekken deelnemers hoe zij in een vroeg stadium betekenisvolle gesprekken kunnen voeren over wat mensen met dementie en hun naasten belangrijk vinden in hun leven en in de zorg, ondanks achteruitgang in cognitie en communicatie. In de workshop leren deelnemers kijken vanuit het zorgperspectief én vanuit het mantelzorgperspectief.

Leerdoelen:

- Uitleggen wat Proactieve zorgplanning als doel heeft en waarom Proactieve zorgplanning bij dementie fundamenteel anders is dan bij andere ziektebeelden.
- Vroegtijdig kunnen signaleren wanneer een Proactieve zorgplanning gesprek nodig is.
- Gesprekstoets uit TOP-gesprek en DEDICATED gebruiken in het contact met mensen met dementie en hun naasten.
- Inzicht in belangrijke bouwstenen die zijn ontwikkeld voor het gesprek rondom proactieve zorgplanning vanuit Gereed en Listen.
- Wensen en behoeften van mensen met dementie en hun naasten concreet en gestructureerd vastleggen.
- Scenario's (wensen en grenzen) verkennen en samen met familie en persoon met dementie betekenisvolle keuzes bespreken.
- De rollen en competenties benoemen die zorgprofessionals nodig hebben om transmuraal samen te werken rondom proactieve zorgplanning bij mensen met dementie.
- Inzicht in de beleving, betekenisgeving, belasting en veerkracht van mantelzorgers en kantelpunten tijdens de mantelzorgreis bij dementie
- Signalen van overbelasting en verlies van veerkracht herkennen en begrijpen wanneer ondersteuning nodig is en deze proactief en in samenwerking met partners van het zorg en sociale domein kunnen aanbieden.

Parallelsessie 6: De kunst van het creëren van beweging: praktische handvatten voor succesvolle implementatie van proactieve zorgplanning binnen en buiten het ziekenhuis

Radboudumc en PZNL

Beschrijving inhoud:

Binnen Nationaal Programma palliatieve zorg werkt PZNL nauw samen met ziekenhuizen om proactieve zorgplanning te stimuleren. Hoe dat werkt delen we in deze workshop samen met de kartrekkers uit het Radboudumc. In deze interactieve workshop ontdekken deelnemers hoe zij proactieve zorgplanning (PZP) effectief kunnen implementeren binnen hun eigen organisatie, zowel in het ziekenhuis als daarbuiten. We verkennen de belangrijkste succesfactoren, valkuilen en randvoorwaarden voor duurzame inbedding van PZP in de dagelijkse praktijk. Aan de hand van inspirerende voorbeelden en realistische casuïstiek leren deelnemers hoe zij werkprocessen inrichten, rollen en verantwoordelijkheden afstemmen en draagvlak creëren in teams en ketens. Daarnaast gaan we in optimale vastlegging in het EPD en het monitoren van kwaliteit en voortgang.

Leerdoelen:

- Deelnemers kunnen uitleggen wat proactieve zorgplanning inhoudt en waarom het essentieel is voor tijdige, persoonsgerichte zorg in zowel het ziekenhuis als de keten.
- Deelnemers kunnen een concreet stappenplan opstellen voor implementatie van PZP binnen hun eigen afdeling of organisatie.
- Deelnemers kunnen beschrijven hoe PZP optimaal wordt vastgelegd in het EPD zodat informatie vindbaar, deelbaar en overdraagbaar is.

Buiten sessie: Actief aan de slag rondom “Blijf Nabij”

PZNL

Beschrijving inhoud:

In deze interactieve workshop ontdek je hoe kunst kan helpen om palliatieve zorg en nabijheid bespreekbaar te maken. Rondom het kunstwerk “Blijf Nabij” ga je ervaren, uitwisselen en reflecteren: wat betekent nabij blijven voor jou, als mens én als professional? De workshop wordt verzorgd door ervaringsdeskundigen: mensen die zelf leven met een ongeneeslijke ziekte of naaste zijn. Vanuit hun persoonlijke ervaring brengen zij het thema dichtbij. Met toegankelijke oefeningen, persoonlijke verhalen en een concrete ‘nabij-actie’ neem je inspiratie mee om in je eigen omgeving meer openheid, aandacht en menselijkheid te brengen.

2^e RONDE PARALLELSESSIES

Parallelsessie 7: De kunst van NPPZ II – van inzicht naar doen

PZNL

Beschrijving inhoud:

In deze sessie vertalen we de geleerde lessen van NPPZ II naar de dagelijkse praktijk van zorgprofessionals. We laten zien hoe je niet blijft hangen in ‘het kunstje’, maar hoe je inzichten duurzaam verankert in het handelen – van implementatie op de werkvloer tot het voeren van betekenisvolle gesprekken met patiënten.

We putten daarbij uit ervaringen uit de IZA-transformatieregio’s palliatieve zorg, Professionals uit de regio nemen je mee in hun praktijk: hoe zij in hun eigen organisatie beweging creëren en wat daarin wel en niet werkt. Zo wordt zichtbaar hoe landelijke ambities en regionale opgaven samenkomen in concrete praktijkvragen en oplossingen. Aan de hand van herkenbare situaties en praktische

handvatten ontdek je wat jij morgen al anders kunt doen om palliatieve zorg in jouw organisatie verder te brengen.

Een sessie over de kunst van kleine, bewuste stappen die samen leiden tot merkbare verandering in de palliatieve zorg van alledag.

Parallelsessie 8: Zorg voor zingeving: de kunst van verhalen en artistieke interventies in de palliatieve zorg

Amsterdam UMC/Cancer Center Amsterdam & MUMC+

Beschrijving inhoud:

Een diagnose van een ongeneeslijke ziekte raakt niet alleen het lichaam, maar ook iemands identiteit, relaties en toekomstperspectief. In de huidige zorg ligt de nadruk vaak op medische behandeling en symptoomcontrole, terwijl er relatief weinig aandacht is voor de existentiële en narratieve dimensies van ziekte: de manier waarop mensen hun levensverhaal opnieuw vormgeven wanneer genezing niet langer mogelijk is. Ziekte kan namelijk worden begrepen als een verstoring van het levensverhaal, en daarmee ook van de manieren waarop iemand zin en betekenis aan het leven geeft. Zorg voor zingeving is daarmee een essentieel onderdeel van goede palliatieve zorg. In deze sessie staan twee initiatieven centraal waarin 'zorg voor zingeving' een belangrijke rol speelt: de onderzoekslijn Contingentie, Cultuur en Oncologie (CCO) van het Amsterdam UMC (afd. Medische Oncologie) en het project Verhalen Verbeeld van het MUMC+ (afdeling Medische Oncologie en dienst Geestelijke Verzorging).

Leerdoelen:

- Inzicht verwerven in de impact van een ongeneeslijke ziekte op het levensverhaal van patiënten en hun naasten, en in de rol van zingeving bij ziektebeleving en het rouwproces.
- Begrijpen hoe samenwerking tussen zorgprofessionals, geestelijk verzorgers en kunstenaars kan bijdragen aan existentiële zorg binnen de palliatieve praktijk.
- Kennismaken met participatieve, narratieve en arts-based methoden die patiënten met een ongeneeslijke ziekte kunnen ondersteunen bij ziekteacceptatie en zingeving, zoals spiritual life review, Rich Pictures, photovoice, muziekdagboeken en performancetheater.
- Ervaren hoe één of meer van deze methoden in de praktijk kunnen worden toegepast en reflecteren op de mogelijkheden voor inzet in de eigen werkomgeving.

Parallelsessie 9: Naar het einde van de regenboog: inclusieve palliatieve zorg voor lhbtqia+ personen

Roze in Wit, Amsterdam UMC, Hospice Bardo & Questio centrum voor levensvragen

Beschrijving inhoud:

Lhbtqia+ (lesbische, homo, bi+, transgender, intersekse, queer en asexuele) personen kunnen in de palliatieve zorg situaties ervaren waarin zij zich niet altijd vrij voelen om hun identiteit of relaties te bespreken. Tegelijkertijd kunnen zorgverleners zich soms handelingsverlegen voelen of zich niet volledig bewust zijn van specifieke aandachtspunten rondom seksuele en genderdiversiteit, noch van de specifieke aandachtspunten op de vier domeinen. Dit kan invloed hebben op de mate waarin patiënten en hun naasten zich gezien en gehoord voelen, en daarmee op de ervaren kwaliteit van zorg.

Het PRIDE project richt zich op het verbeteren van palliatieve zorg voor lhbtqia+ personen door inzicht te krijgen in de ervaringen en behoeften van zowel patiënten en hun naasten als van zorgprofessionals. Op basis van deze inzichten wordt een praktische toolkit ontwikkeld die zorgprofessionals ondersteunt bij het realiseren en implementeren van inclusieve palliatieve zorg. In deze interactieve workshop maken deelnemers kennis met de eerste inzichten uit het PRIDE project en reflecteren zij op hun eigen praktijk. Aan de hand van casuïstiek en praktische tools verkennen deelnemers hoe lhbtqia+ inclusieve palliatieve zorg binnen hun eigen organisatie kan

worden versterkt. De workshop biedt concrete handvatten om inclusiviteit in de palliatieve zorgpraktijk te bevorderen.

Leerdoelen:

- Uitdagingen en behoeften van lhbtq+ personen in de palliatieve zorg herkennen;
- Reflecteren op inclusiviteit in hun eigen zorgpraktijk;
- Concrete mogelijkheden benoemen om lhbtq+ inclusieve palliatieve zorg te versterken.

Parallelsessie 10: De kunst en kunde van samenwerking (patiënten/cliënten-naasten/mantelzorgers-vrijwilligers-professionals): stap in de schoenen van een ander

Propallia en VPTZ Nederland

Beschrijving inhoud:

Zorg en ondersteuning in de palliatieve fase doe je samen. Professionals hebben te maken met patiënten/cliënten en hun mantelzorgers/ naasten. Maar ook vrijwilligers, ondersteuning vanuit gemeenten, welzijnsorganisaties en de eigen sociale omgeving van patiënten/cliënten spelen een belangrijke rol in het mogelijk maken van goede zorg en ondersteuning.

Neem deel aan deze interactieve kennis- en ervaringscarroussel waarin je je aan de hand van een casus verplaatst in de positie van patiënten/cliënten, naasten/mantelzorgers en nabestaanden, vrijwilligers, en de gemeenschap/sociaal werkers. Aan de hand van leuke werkvormen word je deelgenoot van wat deze groepen motiveert, bezighoudt en wat zij nodig hebben. Ook weet je daarna welke ondersteuning vanuit verschillende organisaties geboden wordt. En hoe je door samen te werken de kwaliteit van leven van mensen in de palliatieve fase en hun mantelzorgers/naasten kunt verbeteren.

De deelsessie wordt georganiseerd door VPTZ Nederland, Agora, consortium Propallia en MantelzorgNL.

Leerdoelen:

- Kunnen beschrijven welke rol patiënten/cliënten, naasten/mantelzorgers, vrijwilligers en sociaal werkers elk spelen in de palliatieve zorg en ondersteuning;
- Kunnen benoemen wat deze verschillende groepen motiveert, bezighoudt en wat ze nodig hebben in de palliatieve fase;
- Weten welke ondersteuning vanuit verschillende organisaties beschikbaar is voor patiënten, naasten en mantelzorgers;
- Kunnen reflecteren op de eigen rol en samenwerking met andere betrokkenen, met het oog op het verbeteren van de kwaliteit van leven van mensen in de palliatieve fase en hun naasten.

Parallelsessie 11: Waarden verkennen en delen in het zorgnetwerk: de kunst van proactieve zorgplanning

UMC Utrecht, Radboudumc, UMC Groningen en Erasmus MC

Beschrijving inhoud:

In deze interactieve workshop staat centraal hoe zorgverleners het gesprek kunnen openen over de waarden van patiënten en naasten. De sessie start met een reflectieve oefening aan de hand van een kunstwerk, waarbij deelnemers bewust een brede openingsvraag krijgen. Deze oefening maakt invoelbaar hoe sterk de formulering van een introductie de richting en opbrengst van een gesprek beïnvloedt. Vervolgens wordt er een theoretische verdieping aangeboden op proactieve zorgplanning, met focus op het verkennen én delen van de onderliggende waarden van patiënten en naasten. Hierbij wordt er gebruik gemaakt van de IMPACT-methode en inzichten uit het Co-IMPACT-project, dat zich richt op het verbeteren en implementeren van proactieve zorgplanning in de kindzorg. De kernboodschap: het verkennen en delen van waarden is essentieel binnen proactieve zorgplanning en palliatieve zorg, maar in de praktijk vaak lastig uit te voeren. Een goed geformuleerde

introductie kan zorgverleners helpen waarden te expliciteren en nadien te delen met andere betrokken zorgverleners. Daarna gaan deelnemers in kleine groepjes aan de slag met fictieve praktijkcasussen om te ontdekken hoe je een gesprek over waarden introduceert op een manier die uitnodigt, verheldert en verdiept. Dezelfde casussen worden vervolgens gebruikt om in (simulatie)zorgnetwerken waarden met elkaar te delen. De workshop biedt zo inhoudelijke verdieping én concrete handvatten voor de praktijk. Gedurende de sessie worden actief ervaringen van zorgverleners opgehaald, over communicatie binnen PZP-gesprekken en het delen van uitkomsten, zodat deelnemers van elkaar kunnen leren.

Leerdoelen:

- Kennis: deelnemers krijgen inzicht in het concept (met bijbehorende definiëringen) van proactieve zorgplanning, met focus op het verkennen van de waarden van patiënt en/of hun naasten, en inzicht in actuele richtlijnen en aanbevelingen m.b.t. het delen van de uitkomsten van PZP in het zorgnetwerk van het kind en gezin.
- Attitude: deelnemers worden zich bewust van het belang van het helder formuleren van de introductie van een PZP-gesprek bij het verkennen van waarden.
- Attitude: deelnemers worden zich bewust van het belang van het delen van uitkomsten van PZP in het zorgnetwerk om waardengerichte zorg te kunnen realiseren.
- Vaardigheden: deelnemers (door)ontwikkelen vaardigheden om een PZP-gesprek te introduceren, die uitnodigt, verheldert en verdieping mogelijk maakt om de waarden van patiënt en/of naasten te verkennen.
- Vaardigheden: deelnemers oefenen met beschikbare handvatten om de waarden van patiënt en/of naasten te delen met betrokken zorgverleners.

Parallelsessie 12: Mondelinge abstract presentaties

- 13:45** Van kunstje naar kunde: communicatieonderwijs voor zorgverleners gericht op het verkennen van waarden, doelen en voorkeuren van kinderen en gezinnen binnen de kinderpalliatieve
Julie Brunetta, UMC Utrecht
- 13:55** (Hemato)oncologische zorgverleners en ‘deprescribing’: perspectieven en implementatiebehoeften bij patiënten in een oncologisch palliatief traject.
Annette van der Velden, UMCG
- 14:05** Implementatie van proactieve zorgplanning documentatie in Nederlandse ziekenhuizen: een analyse op basis van het NASSS framework
Joica Benschop, Erasmus MC
- 14:15** Ontwikkeling van kwaliteitsindicatoren voor palliatieve zorg bij patiënten met hematologische maligniteiten: een nationale Delphi-studie onder patiënten, naasten, nabestaanden en zorgverleners
Charlotte Maas, LUMC
- 14:25** Zorg in de laatste levensfase: hoe belangrijk is continuïteit voor patiënten?
Puck Hoitinga, Amsterdam UMC
- 14:35** Inhoudsvalidatie van het PAL@Heart monitoringsinstrument voor symptomen, wensen en behoeften bij mensen met hartfalen en palliatieve zorgbehoeften: een RAPHAEL interviewstudie in negen Europese landen
Jeanine de Leeuw, Universiteit Maastricht
- 14:45** De kunst van palliatieve zorg: Versterking van praktijkgerichte kennisontwikkeling via een landelijk lectorenplatform
Stephanie Dauphin, Landelijk Lectorsplatform Palliatieve Zorg
- 14:55** De kunst van implementatie van het Zorgpad Stervensfase en onderzoek in Rotterdamse wooninstellingen voor patiënten met dementie.
AnnaMaria Sherwood, Laurens Delfshaven

3^e RONDE PARALLELSESSIES

Parallelsessie 13: De kunst van Passende Zorg in de Palliatief Terminale Fase

UMC Utrecht

Beschrijving inhoud:

Tijdens deze sessie nemen we u mee in het opnameproces van hospices en de ontwikkeling van het HOOP-instrument, dat dit proces moet ondersteunen bij het bieden van passende zorg. Na een korte welkomstopening starten we met een inleiding over de huidige praktijk van opname in hospices en de ontwikkelingen die daarin te verwachten zijn. Vervolgens gaan we in op de complexiteit van de hulpvraag en de rol die het HOOP-instrument daarin speelt. U hoort de eerste resultaten van het HOOP-project, waarin het opnameproces met behulp van dit instrument in verschillende proeftuinen is doorontwikkeld. Daarbij wordt besproken welke elementen van HOOP daadwerkelijk veranderingen laten zien in het opnameproces, en welke elementen vooral bijdragen aan de besluitvorming rondom opname en evaluatie. Daarna delen vertegenwoordigers vanuit een Bijna-Thuis-Huis, een Palliatieve Unit en een High Care Hospice hun praktijkervaringen met de ontwikkeling en het gebruik van het instrument. Zij vertellen hoe HOOP is ingebed in hun opnameproces, hoe verschillen in werkstructuren het gebruik beïnvloeden, en hoe zij de deelname aan een proeftuin hebben ervaren. De sessie wordt afgesloten met een paneldiscussie over passende zorg in de palliatief terminale fase van de toekomst. Daarbij komt ook de invloed van de transformatie van passende zorg en de arbeidsmarktkrapte aan bod, en wat dit betekent voor beleid, zorg en patiënten binnen hospices, evenals voor de regionale rol van hospices.

Leerdoelen:

- De deelnemers kennen het HOOP instrument om opnames in hospices te ondersteunen kunnen reflecteren op de toepassing in de eigen praktijk
- De deelnemers worden geïnspireerd door ervaringen van deelnemende hospices.
- De deelnemers worden meegenomen in de uitkomsten van het HOOP project tot nu toe
- Met de deelnemers wordt gereflecteerd op de uitdagingen van de toekomst voor de opnames in hospicezorg en de complexiteit van de zorgvraag.

Parallelsessie 14: De kunst van interdisciplinaire palliatieve zorg voor mensen met een psychiatrische aandoening

Landelijke werkgroep palliatieve psychiatrie en Stichting PsyPal+

Beschrijving inhoud:

In deze interactieve sessie wordt, via praktische implementatie en casuïstiek, aandacht besteed aan mensen met ernstige psychische aandoeningen. Het betreft een kwetsbare doelgroep die vaak onderbelicht is en voor wie samenwerking tussen verschillende zorgdomeinen (GGZ, somatische en palliatieve zorg, verslavingszorg en sociaal domein) essentieel is.

Allereerst wordt stil gestaan bij mensen met een ongeneeslijke somatische ziekte die daarnaast een psychiatrische aandoening hebben. Een praktisch stappenplan laat zien hoe zorgprofessionals ondersteund kunnen worden bij het vormgeven van samenwerking in hun regio. Middels een casestudy worden belemmeringen en behoeften van naasten en zorgprofessionals in de zorg voor deze doelgroep belicht.

Daarnaast zijn er mensen met een ongeneeslijke psychiatrische aandoening die geen verdere ziektegerichte behandeling meer kunnen of willen ondergaan. Voor hen is een palliatieve benadering wegens psychisch lijden gewenst met als doel hun kwaliteit van leven, autonomie en waardigheid te waarborgen. In Vlaanderen heeft een palliatieve zorgvisie geleid tot de ontwikkeling van crustatieve zorg voor mensen met een ernstige psychiatrische aandoening (EPA) en Reakirozorg voor mensen

met een persisterende doodswens. Aan de hand van casuïstiek wordt deelnemers aan de workshop gevraagd mee te denken hoe palliatieve zorg principes een verdere bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van deze zorg in Nederland.

Leerdoelen:

- Deelnemers krijgen inzicht in en worden gevraagd mee te denken hoe de waarde van palliatieve zorg voor 'somatisch zieke' mensen overgebracht kan worden naar 'psychiatrisch zieke' mensen.
- Deelnemers krijgen inzicht in de knelpunten in de samenwerking mbt palliatieve zorg bij mensen met psychiatrische aandoeningen.
- Deelnemers krijgen handvatten om domeinoverstijgende samenwerking in hun regio te versterken.
- Deelnemers krijgen inzicht in de ervaren belemmeringen en behoeften van naasten en zorgprofessionals in de zorg aan het levenseinde voor mensen met ernstige psychiatrische aandoeningen.
- Deelnemers krijgen handvatten rondom het gebruik van psychofarmaca in de terminale fase.

Parallelsessie 15: "Ik zie, ik zie wat jij ook ziet!"

De kunst van transmurale digitale beschikbaarheid van het proactief zorgplan

IKNL

Beschrijving inhoud:

Proactieve zorgplanning (PZP) helpt patiënten om tijdig na te denken over hun behandelwensen en -grenzen. Deze afspraken worden vastgelegd, zodat zorgverleners passende zorg kunnen bieden – ook in acute situaties. In de praktijk zijn deze gegevens echter nog niet altijd digitaal en uniform beschikbaar voor alle betrokken zorgverleners. Hoe zorgen we ervoor dat behandelwensen en -grenzen van patiënten altijd en overal beschikbaar zijn voor zorgverleners?

Digitale beschikbaarheid van PZP-gegevens is niet enkel een technisch vraagstuk — het is een manier om de kunst van palliatieve zorg toekomstbestendig te maken. Want goede palliatieve zorg begint bij het kennen van de wensen, doelen en behoeften van patiënten en naasten, op elk moment en door elke zorgverlener in het zorgnetwerk.

Met de nieuwe Routekaart voor digitale databeschikbaarheid van proactieve zorgplanning (PZP) wordt een concreet stappenplan geboden om PZP-gegevens transmuraal digitaal beschikbaar te maken. De routekaart ondersteunt regio's bij de voorbereiding, besluitvorming en implementatie van digitale uitwisseling van PZP-gegevens. Van gezamenlijke visie en governance tot zorgproces, implementatie van de informatiestandaard, applicaties en IT-infrastructuur: de routekaart beschrijft per stap wat nodig is om tot veilige en toekomstbestendige databeschikbaarheid te komen.

Leerdoelen:

Na deze sessie begrijpen deelnemers:

- De ontwikkelde 'Routekaart voor digitale databeschikbaarheid' van proactieve zorgplanning en kunnen deze vertalen naar de eigen praktijk.
- Het belang van het betrekken van zorgverleners bij het realiseren van digitale databeschikbaarheid van proactieve zorgplanning.

Parallelsessie 16: Samenwerking tussen zorg en het sociaal domein; hoe dan?!

Amsterdam UMC

Beschrijving inhoud:

Mensen met een levensbedreigende aandoening of kwetsbaarheid hebben naast medische zorg ook behoefte aan ondersteuning op sociaal, psychisch en spiritueel vlak. Passende palliatieve zorg vraagt daarom om een goede samenwerking tussen zorgprofessionals, het sociaal domein en vrijwilligers. Hoewel het belang hiervan breed wordt onderschreven, is deze samenwerking in de praktijk nog niet vanzelfsprekend. In deze sessie staan inspirerende voorbeelden centraal die laten zien hoe deze

verbinding kan worden vormgegeven en welke lessen daaruit kunnen worden getrokken. De sessie start met een presentatie van de resultaten van een landelijke inventarisatie naar initiatieven waarin zorg en het sociaal domein samenwerken bij palliatieve zorg en ondersteuning. Hierbij worden negentien initiatieven besproken, geordend in vier typen samenwerking, en wordt ingegaan op hun kenmerken en potentiële meerwaarde. Vervolgens wordt het initiatief EU Navigate belicht, waarin getrainde vrijwilligers ouderen met kanker begeleiden. Aan de hand van eerste evaluatieresultaten wordt ingegaan op de rol van vrijwilligers, de gevolgde training en de ervaren meerwaarde voor ouderen. Daarna komen de leerwerkbijeenkomsten Léven tot het Einde aan bod. Deze bijeenkomsten brengen professionals uit zorg en sociaal domein samen om van en met elkaar te leren. Er wordt ingegaan op de ervaringen van deelnemers en op de initiatieven die hieruit zijn voortgekomen om de samenwerking in de praktijk te versterken. Na de presentaties volgt een interactieve discussie met de deelnemers. Samen wordt verkend wat de meerwaarde is van samenwerking tussen zorg en sociaal domein, welke initiatieven het meest kansrijk zijn voor brede toepassing, welke randvoorwaarden nodig zijn voor de inzet van vrijwilligers en hoe de taakverdeling tussen vrijwilligers en professionals eruit kan zien. De sessie sluit af met een gezamenlijke reflectie op de betekenis van deze inzichten voor de eigen praktijk.

Leerdoelen:

- Inzicht krijgen in initiatieven in Nederland die de samenwerking tussen zorg en het sociaal domein versterken.
- Begrijpen hoe de inzet van vrijwilligers kan bijdragen aan passende palliatieve zorg voor ouderen, geïllustreerd met een praktijkvoorbeeld.
- Inzicht krijgen in de wijze waarop de leerwerkbijeenkomsten Léven tot het Einde uitwisseling en verbinding tussen zorg en het sociaal domein bevorderen.
- Reflecteren op de implicaties van deze inzichten voor de eigen praktijk.

Parallelsessie 17: Praten over de dood; hebben we het over hetzelfde?

Amsterdam UMC/PZNL

Beschrijving inhoud:

Jij hebt het al vaker meegemaakt, een sterfbed. Je herkent de tekenen en weet waar je op moet letten. Maar voor degene tegenover u is het misschien wel de eerste keer. Hoe zorg je dat je aansluit bij diens perspectief? Patiënten en naasten hebben vaak weinig ervaring met een sterfbed, en zij nemen hun angsten en ideeën mee in het proces. Dit kan soms leiden tot onnodige angst en onrust, of onrealistische verwachtingen. Ook vinden naasten het vaak lastig om de signalen van een naderende dood te interpreteren en te duiden.

In deze workshop verdiepen we ons in het perspectief van de patiënt en diens naasten. Welke ideeën en misverstanden komen veel voor? Hoe krijg je deze als zorgverlener boven tafel? En hoe kun je de patiënt en diens naasten de kennis geven die zij nodig hebben?

We gebruiken hiervoor echte casuïstiek, betrekken patiënten en naasten, en delen hulpmiddelen zoals informatieve video's die zorgverleners kunnen gebruiken in hun gesprek met patiënten en naasten.

Leerdoelen:

De deelnemers krijgen inzicht in de kennis, angsten en misverstanden die leven onder patiënten en naasten over de laatste levensfase, kunnen dit beter boven tafel krijgen en hierop aansluiten.

Parallelsessie 18: Anders interprofessioneel leren met een VR-bril en een bordspel: innovatie in palliatieve educatie

Universiteit Maastricht en Zuyd Hogeschool

Beschrijving inhoud:

In de workshop staat ervaringsgericht en innovatief leren centraal in een interprofessionele context. Met behulp van VR-brillen maken de deelnemers proactieve zorgplanningsgesprekken mee van dichtbij, waarbij zij worden ondergedompeld in een realistische praktijksituatie. Dit biedt een krachtige manier om te observeren, te reflecteren en van elkaar te leren.

Daarnaast besteden we aandacht aan een andere vernieuwende werkvorm, namelijk het interprofessionele bordspel PAL dat interprofessioneel leren stimuleert binnen de context van palliatieve zorg voor iedereen die hiermee te maken heeft. Van vrijwilligers, zorg en welzijns-personeel tot onderzoekers, behandelaren en beleidsmakers; iedereen kan samen leren met dit spel. Wij laten je graag de meerwaarde zien van deze combinatie van technologie en speelse interactie, om te komen tot een leeromgeving die uitnodigt tot samenwerking, inzicht en verdieping. Speel een je een potje mee?

Leerdoelen:

- Deelnemers kunnen voorbeelden van innovatieve leervormen, zoals het gebruik van een VR-bril en een bordspel, beschrijven en toelichten hoe deze werkvormen het leerproces in de palliatieve zorg versterken.
- Deelnemers kunnen benoemen wat interprofessioneel samenwerken inhoudt binnen de palliatieve zorg en hoe innovatief onderwijs dit leren kan ondersteunen.

4^e RONDE PARALLELSESSIES

Parallelsessie 19: Moeilijke casuïstiek: Wat hebben we geleerd van de casus van de landelijke Adviesgroep Palliatieve Zorg

Gezamenlijk Expertisecentra Palliatieve Zorg

Beschrijving inhoud:

Het APZ is een landelijke vraagbaak voor hoog-complexe en/of zeer zeldzame problematiek in de palliatieve fase, waarvoor de richtlijnen en de 'eigen' regionale consultatieteams geen uitkomst bieden of oplossing weten.

In deze sessie worden een aantal casus gepresenteerd zoals deze aan het APZ zijn aangeboden en wordt gezamenlijk geprobeerd om multidisciplinair en multidimensioneel (dus alle 4 dimensies) een gewogen, beredeneerd advies te formuleren. Daarnaast zal ook het uiteindelijke geformuleerde advies worden teruggekoppeld.

Leerdoelen:

Aan het eind van deze sessie zullen de deelnemers meer kennis (en/of vaardigheden) hebben om in het geval van complexe casuïstiek (volgens klinisch redeneren) met expertise van collega's, ook uit andere disciplines, tot een advies te komen.

Parallelsessie 20: Van timing tot tekening: AI voor de kunst van goede gesprekken in de palliatieve zorg

Amsterdam UMC

Beschrijving inhoud:

Hoeveel vertrouwen we een computer toe in de meest menselijke momenten van de zorg?

Tijdens een interactieve sessie onderzoeken we deze vraag aan de hand van twee studies van het Amsterdam UMC. Beide studies gebruiken artificial intelligence (AI) voor goede gesprekken in de palliatieve zorg, maar benaderen dit op verschillende manieren.

Ten eerste presenteren wij CARE-HEART, een studie waarbij medische, gestructureerde data uit het elektronisch patiëntendossier worden gebruikt om de timing van het proactieve zorgplanning-gesprek

bij hartfalenpatiënten te optimaliseren. Door prognostische onzekerheid te verkleinen, ondersteunt AI de zorgverlener bij het tijdig voeren van dit gesprek.

Ten tweede presenteren wij Rich Pictures, een studie waarbij tekeningen worden gebruikt voor inhoudelijk inzicht in de ervaringen van mensen in de palliatieve fase. Wanneer mensen een ongeneeslijke diagnose krijgen, zijn de existentiële gevoelens die dit oproept vaak lastig in woorden te vatten. Een tekening kan deze complexiteit in één beeld vangen. AI wordt hier ingezet om de analyses van tekeningen te ondersteunen.

Naast deze presentaties is er volop ruimte voor interactie en eigen inbreng. We sluiten af met een gezamenlijke discussie over het gebruik van AI in de palliatieve zorg, waarbij het vertrouwen in AI en de randvoorwaarden daarvoor centraal staan. Aan de hand van de overeenkomsten én verschillen tussen beide projecten gaan we met het publiek in gesprek over de rol van een moderne technologie in een zeer menselijk en tijdloos onderwerp.

Leerdoelen:

- Signaleren van het goede moment voor een gesprek over advance care planning;
- Signaleren van existentiële onderwerpen voor een gesprek met palliatieve patiënten;
- Reflectie over kansen en beperkingen van AI;
- Exploreren van randvoorwaarden voor vertrouwen en acceptatie van AI-signalen.

Parallelsessie 21: De kunst van onderzoek in de palliatieve zorg

PALZON werkgroep Symptomen

Beschrijving inhoud:

Presenteren van 4 studies:

- Omama studie: De OMAMA-studie onderzoekt welke preventieve behandeling van opioïd-geïnduceerde obstipatie het beste resultaat geeft en de voorkeur heeft van de patiënt. De opzet en inclusie gingen gepaard met verschillende uitdagingen, die we in deze presentatie bespreken. Hiermee illustreren we de complexiteit én de noodzaak van zorgvuldig uitgevoerd onderzoek in de palliatieve zorg.
- Optimism: Dit project richt zich op de ontwikkeling en implementatie van een gebruiksvriendelijk digitaal systeem voor systematische symptoommonitoring in de oncologische zorg. Het project heeft als doel een robuuste infrastructuur op te zetten voor digitale symptoommonitoring, deze te integreren in de dagelijkse praktijk en een onderzoeksdatahub te realiseren voor hergebruik van verzamelde data. Tijdens de sessie lichten we het onderzoek, het samenwerkingsverband, en de eerste ervaringen nader toe.
- DROP studie: De DROP studie bestond uit 2 delen: 1. een dubbelblinde RCT naar het effect van pilocarpinedruppels op xerostomie en 2. het ontwikkelen van een mondeducatie programma. In deze presentatie leggen we de focus vooral op de hobbels die we tegenkwamen bij de pilocarpine studie.
- Dexamethason studie: In het beoogde dexamethason-onderzoek willen we nagaan wat het effect op vermoeidheid is van dexamethason bij patiënten met gevorderde kanker en vermoeidheid. Tijdens de presentatie zullen we de belangrijke meerwaarde van de samenwerking binnen de PALZON-werkgroep bespreken, bij zowel de totstandkoming van het onderzoeks idee als bij het uitwerken van het idee tot een onderzoeksaanvraag.

Leerdoelen:

Inzicht krijgen in mogelijkheden, belang en impact van onderzoek doen in de palliatieve fase

Parallelsessie 22: Bouwen aan interculturele en transdisciplinaire palliatieve zorg in de wijk. Het moet geen kunstje worden

Avans Hogeschool (met samenwerkingspartners)

Beschrijving inhoud:

Er is groeiende aandacht voor een wijkgerichte aanpak in palliatieve zorg. Echter, niet altijd sluiten palliatieve zorg initiatieven voldoende aan bij de wensen, waarden en ervaringen van alle inwoners in een wijk. Culturele verschillen, uiteenlopende opvattingen over zorg, en een versnipperd zorg- en ondersteuningslandschap spelen hierin een rol. In het project SAMEN bundelden zorg- en welzijnsprofessionals, vrijwilligers en inwoners van de Hoge Vucht in Breda hun krachten om te ontdekken hoe de palliatieve zorg en ondersteuning in de wijk beter kon aansluiten op de behoeften, waarden en wensen van inwoners. Het project heeft zich specifiek gericht op inwoners met een migratieachtergrond. Burgerwetenschappers (inwoners die actief betrokken waren bij het onderzoeksteam en alle stappen van het onderzoek) speelden een centrale rol door verhalen en ervaringen uit de wijk zichtbaar te maken via toegankelijk onderzoek. De leerwerkbijeenkomsten Leven tot het Einde van Agora/Movisie hielpen betrokkenen vervolgens om aan de hand van deze inzichten tot eerste gezamenlijke verbeterstappen te komen. Het project laat zien dat transdisciplinair en intercultureel samenwerken in de wijk een grote meerwaarde heeft, maar zeker niet vanzelf gaat. Verschillende perspectieven, waarden en verwachtingen vragen om tijd, nieuwsgierigheid, afstemming en wederzijds begrip. Tegelijkertijd biedt juist deze diversiteit nieuwe, passende oplossingen voor de wijk.

Leerdoelen:

- Inzicht in de noodzaak van intercultureel en transdisciplinair samenwerken in de wijk om passende palliatieve zorg en ondersteuning te bieden.
- Begrip van de rol en waarde van burgerwetenschappers en de lokale gemeenschap binnen palliatieve zorg.
- Ervaren welke kansen en uitdagingen deze manier van samenwerken met zich meebrengt.

Parallelsessie 23: De kunst van verlies en rouw

Universiteit voor Humanistiek

Beschrijving inhoud:

In deze sessie leer je op een nieuwe manier kijken naar verlies en rouw, en gaan we er praktisch mee aan de slag. De sessie opent met een interactieve kennismaking van de thematiek: er zijn vele mythes en misvattingen in omloop waarvan je je bewust moet zijn. Dan introduceren we een nieuwe benadering van verlies en rouw (het Integratieve Proces Model, IPM) die bestaande rouwtheorieën bijeenbrengt. We onderzoeken hoe we vanuit verschillende invalshoeken en disciplines anderen kunnen ondersteunen in hun zoektocht naar balans bij ernstig verlies. Het IPM is onder meer gebaseerd op het total pain model van Cicely Saunders en bij uitstek geschikt voor interdisciplinaire samenwerking. In het laatste deel van de sessie doen we een aantal praktische oefeningen om te leren omgaan met de machteloosheid waarmee we te maken krijgen wanneer we met grote verliezen worden geconfronteerd.

Leerdoelen:

- Herkennen dat verlies en rouw al beginnen vanaf het moment van de diagnose, en niet pas na overlijden
- Leren dat verlies en rouw fysieke, emotionele, cognitieve, sociale en spirituele symptomen hebben
- Leren in gesprek te gaan met anderen (en jezelf) over deze dimensies, tegen de achtergrond van recente rouwtheorieën en onderzoek
- Ontdekken wat jouw bijdrage kan zijn vanuit jouw discipline, praktijk en levenservaring
- Praktische handvatten om met verlies en rouw om te gaan

Parallelsessie 24: Meet-the-Expert sessie

13:30 Als alles pijn kan zijn. Pijndetectie & -monitoring bij mensen met een verstandelijke beperking
Ilse Zaal-Schuller, Prinsenvestiging Purmerend/ Amsterdam UMC

13:50 Beeldende begeleiding in de laatste levensfase

Carlien van Geffen, Netwerk Beeldende Begeleiding in de laatste levensfase

14:10 De rouw minder rauw: rituelen rondom euthanasie en ritualisering van euthanasie

Heleen de Kort, HAP Nieuwenhoorn

14:30 Kunst en kunde van Complementaire Zorg in de palliatieve fase

Els Derksen, Hogeschool Rotterdam, Kenniscentrum Zorginnovatie; Van Praag Instituut, Utrecht